

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Moralis

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

II. De natura peccati secundum se.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38935

opus, oportet ut actio alioqui secundum se, & ex parte objecti indifferens, habeat finem, aliasque circumstantias debitas, vel iis careat; ac proinde sit bona, vel mala, non quidem ratione objecti, quia sic semper est indifferens, sed ratione circumstan-

tiarum.

C A P U T II.

De natura peccati secundum se.

RESOLUTIO I. *Peccatum aliqua ratione virtutis*
opponitur. Hoc ita declarari potest ex S. Thoma
1.2. quest. 71. art. 1. Duo possunt considerari in virtute,
 nempe id quod spectat ad essentiam illius, & opera-
 tio ad quam tendit. Rursus in ipsa essentia virtutis
 aliquid potest considerari directe, nempe quod sit
 dispositio quædam alicuius convenienter se haben-
 tis, secundum modum suæ naturæ; & aliquid ex con-
 sequenti, scilicet esse bonitatem quandam: in hoc
 enim consistit uniuscujusque rei bonitas, quod con-
 venienter se habet secundum modum suæ naturæ.
 Secundum hoc ergo tria virtuti opponuntur, & qui-
 dem peccatum, quia dicit actum inordinatum, op-
 ponitur virtuti, quatenus hæc ordinatur ad actum
 bonum. Vitium autem repugnat virtuti, secundum
 id quod est directe de ratione illius; eo quod vitium
 rei dicitur inesse, quatenus non est disposita modo
 naturæ suæ convenienti. Denique malitia virtuti op-
 ponitur ratione bonitatis, quæ ad essentiam illius
 consequitur.

Hic discursus difficilis est, qua parte docetur, bo-
nitatem esse quid consequens ad essentiam virtutis:
 quia ex communi sententia, virtus definiri solet, bo-
 na qualitas mentis. Imò ipsem S. Doctor *1.2. quest.*
55. art. 4. ait, in ea definitione qualitatem esse loco
 generis, bonitatem autem loco differentiæ: at per-
 spicum est differentiam esse de essentia rei, & non
 quid consequens ad illam. *Respondei potest 1. bonita-*
tem dici consequentem ad essentiam, seu ad defini-
tionem

DE PECCATIS. CAP. II. 101

tionem virtutis, sumpto nomine virtutis latè, prout dicitur dispositio perfecti ad optimum, qua ratione S. Thomas de ea hic tractat. Perfectum enim dicitur, quod est rectè dispositum secundum suam naturam & ejusmodi dispositio in qualibet re est illius bonitas.

Respondetur 2. Duplicem distingui posse bonitatem in virtute, alteram in ordine ad actum bonum, efficiendum quomodo bonitas non competit virtuti formaliter, sed potius virtualiter aut causaliter; alteram in ordine ad naturam rationalem quam afficit, quatenus illi formaliter conveniens est eo ipso quod illam disponit ad operationem rationi convenientem. Et priorem quidem bonitatem esse de essentia virtutis, posteriorem verò esse quid consequens ad illam; quia habitudo convenientia quam habet accidens ad subjectum, supponit essentiam illius jam esse constitutam. Et in casu proposito, ex eo quod virtus disponit subjectum ad rectam operationem, sequitur eam esse convenientem respectu subjecti,

Ut autem, quæ in hoc tractatu dicenda sunt, melius intelligas, *Nota 1.* quod sicut nomen virtutis interdum latè sumitur, pro facultate seu potentia operativa, sive sit moralis, sive naturalis; alias verò strictè pro bona qualitate mentis, qua rectè vivitur. Ita vitium nonnunquam significat defectum in naturalibus, plerumque verò in moralibus, qua ratione hic à nobis usurpatur. Peccatum etiam contingit in naturalibus, in arte factis, &c in moralibus. Quamvis culpa non nisi in moralibus locum habeat.

Nota 2. Etsi vitium interdum dicatur de actu malo, ut plurimum nomine vitii intelligi habitum pravum, seu qualitatem permanentem qua homo inclinatur ad actus malos. Contra verò, etsi nomine peccati interdum intelligatur habituale, frequentius eā vocem usurpari ad denotandum peccatum actuale. Ita ut peccatum non tam id sit, quo quis denominatur

E 3 peccator.

peccator, quām id quō denominatur actū peccans. Tandem nomen culpæ non nisi pro a&u male sumi solet. Cæterum habitus, & actus vitiosis ita inter se comparantur, ut actus pejor sit quām habitus ex art. 3. quia pejus est male agere; quām posse male agere, sicut ē contrā melius est bene agere, quām posse bene agere.

Nota 3. Virtutem & vitium opponi more contrariorum, quatenus sunt duo habitus reales & positivi, ab eodem subiecto se mutuo pellentes, & in contraria objecta tendentes. Nam virtus fertur in objectū honestum, vitium autem in objectum turpe, nō quod ipsam turpitudinem amet, ea enim non est appetibilis, sed quia objectum in quod, sub specie aliqua boni fertur, à parte rei turpe est, recteque rationi dissentaneum. Non tamen inter illa reperitur contrarietas strictè sumpta: cùm virtus & vitium non sint sub eodem proximo genere, & virtus extrema magis inter se distent, quām à virtute media.

Nota 4. Jam dicta intelligi de virtute morali seu acquisita, nam quod attinet ad virtutes infusas, probabilius est vitia iis non opponi, cùm sint diversorum ordinum. Unde et si homo per justificationem virtutes infusas consequatur, non propterea habitus pravi in eo esse desinunt. Non tamen illum vitiosum denominant, talis enim denominatio impeditur per presentiam gratiæ, & virtutum infusarum, à quibus simpliciter justus & bonus denominatur. Neque putas vitia manere tantum materialiter in iustificatis, aut enim post justificationem non remanent quoad suam entitatem, aut manent quoad suam rationem specificam & formalem, seu quatenus sunt habitus pravi, ex se ad peccatum inclinantes, cùm repugnet aliquid existere, & non habere quicquid spectat ad constitutionem illius formam, & intrinsecam.

RESOLUTIO II. Vitium est contra naturam hominis. [Hanc ita probat S. Thomas q[uod] est. citata art. 2. quia]

DE PECCATIS CAP. II. 103

quia natura uniuscujusque rei potissimum est forma, secundum quam res speciem sortitur, homo autem in specie constituitur per animam rationalem, & ideo id quod est contra ordinem rationis propriè est contra naturam hominis, in quantum est homo; & quod est secundum rationem, est secundum naturā hominis, ut homo est. Quare cùm vitium sit contra ordinem rationis, consequens est illud esse contra naturam hominis, ut homo est. Et vice versa cum virtus sit juxta ordinem rationis, ea est secundum naturam hominis, eique consentanea:

Nota 1. Hoc esse discrimen inter vitia & peccata, quæ repugnant legi naturali, & ea quæ sunt contraria legi supernaturali, quòd priora sunt absolute contra naturam rationalem, in sensu allato: posteriora verò non nisi ex hypothesi, quòd natura rationalis est elevata ad ordinem supernaturalem, Deoque ei sic spectatæ vult aliquid præcipere: sic enim tantum ratio naturalis dictare potest, Deo esse obediendum quoad præcepta supernaturalia; cùm ex se ad ea quæ naturam superant, pertingere nequeat.

Nota 2. Si esse contra naturam, idem sit ac esse contra inclinationem naturalem, in eo etiam distingui vitia, quæ repugnant virtutibus acquisitis, à peccatis quibus præcepta supernaturalia violantur, quòd priora sunt contra naturam hominis, non autem posteriora. Siquidem ab anima habemus principia actuū ad virtutes morales spectantium, adeoque naturaliter in eas virtutes inclinamur: non habemus autem ab illa, secundum se spectata, sed tantum quantum elevata est ad finem supernaturalem, principia actuū ad virtutes infusas spectantium; ac proinde neque est in nobis naturalis inclinatio ad actus eiusmodi virtutum.

Nota 3. Si aliquid esse contra naturam, perinde sit ac esse contra id, quod insitum est à natura, hoc modo vitia repugnatiā virtutibus moralibus, nō esse.

E 4/ propriè

propriè contra naturam hominis; eo quod virtutes oppositæ non insunt nobis à natura, sed per varios actus acquiruntur. Et multò minus peccata repugnatiæ legi supernaturali, esse contra naturam, cum virtutes supernaturales neque nobiscum nascantur, neque per actus nostros producantur, sed divinitus nobis infundantur.

Nota 4. Prædicta procedere de homine, juxta naturam rationalem spectato. Quod si spectetur secundum partem sensitivam, illiusque appetitum, *Dicendum* 1. peccata sumpta materialiter, ut continent bonum aliquod sensibile, non esse contra naturam hominis, ut hæc in bona sensibilia inclinatur, quin potius ei valde congruere, ut vel ex terminis patet. 2. Peccata sumpta formaliter, quatenus sunt contra ordinem rationis, non esse contra, aut secundum naturam hominis modo jam dicto spectati; quia etsi appetitus sensitivus ex se feratur in bona sensibilia, non tamen contra, aut juxta ordinem rationis, cùm agere attendendo, vel non attendendo ad ordinem rationis sit omnino extra latitudinem potentiarum sensitivæ. 3. Si appetitus sensitivus spectetur in homine, non secundum inclinationem illam particularem, quam habet ad bona sensibilia, sed secundum inclinationem universalem, quæ ei inest, ad sequendam motionem rationis & voluntatis, hoc modo peccata esse contra naturam hominis, seu contra naturalem in illius inclinationem: quia nimirum sunt contra rem rationem, ut dictum est.

Nota 5. Nos hactenus egisse de peccatis quatenus sunt contra naturam hominis, ut homo est, & ratione præditus, esse tamen quædam peccata, quæ specialiter dicuntur contra naturam, ea scilicet quæ repugnant etiam naturæ, quam homo habet communem cum brutis, quatenus per illa modus consuetus ad generationem prolis, à natura præscriptus nefariè immutatur, ut tradit S. Doctor 7. 2. *quest. 94.*
ext. 3. ad 2.

K E S O-

DE PECCATIS. CAP. II. 105

RESOLUTIO II. Peccatum omissionis plerumque non est sine aliquo actu positivo, qui sit directe, vel indirec-
te causa illius; absolute tamen sine aliquo tali actu esse potest.] PRIOR PARS ex ipsa experientia satis colligi videtur, constat enim nos, ut plurimum, non omitte-
re culpabiliter opus præceptum, nisi vel quia direc-
te volumus illud omittere, vel quia vacare
volumus alicui operationi, quæ aut comitanter, aut conseqüenter est incompossibilis cum opere præcep-
to; comitanter, ut contingit cum quis vult ludere,
tempore sacri; conseqüenter verò, ut dum quis ex
præcedenti ludo aut ebrietate dormit, quo tempore
sacrum esset audiendum;

Atque hoc tantum sensu ait S. Thomas art. 5. si peccatum omissionis sumatur quoad causas, vel occa-
siones omittendi, necesse esse in eo reperiri actū aliquem; agitur enim de moralibus, in quibus illud dicitur necessariò evenire, quod frequenter contingen-
git, esto metaphysicè loquendo, oppositum possit accidere.

Posterior pars defenditur à S. Doctore articulo ci-
rato, probaturque hac ratione, nam si liberè omittas,
quod teneris agere, peccas; aut ejusmodi omissio libera potest esse sine omni actu, qui sit illius causa,
vel occasio, ut patet; si instantे præcepto eliciendi actum fidei, aut charitatis, voluntas alicujus se ha-
beat mere negativè, circa talēm actūm, ita ut non velit illum elicere, aut non elicere, vel etiam circa aliū actūm, cum eo incompossibilem versari; cū
tamen ei liberum sit hoc, vel illud præstare. Confir-
matur, nam voluntas antequam servet præceptum
dilectionis, indifferens est & libera, non modo ut actum amoris, sed etiam ut quemcunque aliū actū
voluntarium eliciat, aut non eliciat, adeoque poterit actum amoris, simulque omnes alios actus libe-
ros suspendere.

Dices 1. Quomodo potest omissio esse voluntaria,
si per nullum voluntatis actum sit volita? Respondeo,

E 5 quia

quia ut aliquid censeatur voluntarium, satis est quod à voluntate possit ponere aut non ponere, ut manifestum est ex actu libero voluntatis: ille enim non dicitur liber, aut voluntarius, quia voluntas per actum aliquem præcedente in eum fertur, sed quia in illius est potestate eum elicere, aut non elicere. Cùm ergo sit in potestate voluntatis, ponere omissionem actus debiri, aut eam non ponere: hoc sufficit ut omissione dicatur voluntaria, et si voluntas per actum aliquem positivum in eam, ut in objectum volitum minimè tendat.

Contra, ut omissione sit culpabilis, non sufficit quod sit voluntaria in potentia, & per modum actus primi; alias peccata omnia possibilia nobis imputarentur; debet ergo esse voluntaria, per modum actus secundi, adeoque cùm ipsa non sit actus secundus, necesse est ut sit volita per actum secundum. *Respondeo*, ut omissione sit voluntaria per modum actus secundi, non requiri quod ipsa sit actus secundus, à voluntate elicitus, aut quod per aliquem actum sit volita, sed satis esse, quod voluntas de facto omittat actum, quando ex præcepto tenetur illum ponere.

Dices 2 Non tantum in commissione, sed etiam in omissione distinguitur peccatum actuale, ab habituali; at talis distinctio salvare nequit, nisi omissione, ut dicit peccatum actuale, includat actum, cùm negatio actus debiti maneat, etiam post transactum peccatum actuale omissionis. *Respondeo*, in omissione distingui posse peccatum actuale, ab habituali, quatenus prætermittens actum, quo tempore tenetur eum elicere; dicitur actu peccare peccato omissionis, poste à verò dicitur in eo statu peccati habitualiter permanere. Unde prior omissione dicitur voluntaria actu, non quidem directe, cùm non sit à voluntate, ut à principio realiter influente, sed indirecte, seu interpretative, quatenus voluntas non vult contrarie ad actum debitum, quo posito non esset omissione.

DE PECCATIS. CAP. II. 107
omissio illius. Posterior verò dicitur voluntaria
habitualiter dumtaxat.

Dices 3. Peccatum omissionis non modo punitur
pœna damni, sed etiam pœna sensus: at sicut pœna
damni respondet aversioni à Deo; quæ est in pecca-
to, ita pœna sensus respondet conversioni ad creatu-
ras, quæ non nisi in actu aliquo positivo consistere
potest. *Respondeo,* in peccato omissionis esse con-
versionem aliquam virtualem, seu interpretati-
vam ad creaturem, quatenus quod homo ita affectus
sit, ut liberè omittat actum, quem scit à Deo præ-
ceptum, id in morali estimatione perinde est, ac si
per volitionem positivam vellet ejusmodi actum
omittere.

Dices 4. Voluntas non exercet suam libertatem, si
ne formalí motivo provocante ad tale exercitium, at
non est formale motivum meræ omissionis, sed tan-
tum actus positivi: ergo ut voluntas libertatē suam
exerceat, omittendo actum præceptum, necesse est
ut actus positivus ad ejusmodi omissionem concur-
rat. *Respondeo,* requiri motivum formale, ut voluntas
velit agere, & etiam ut positivè velit actum impera-
tum omittere. Ut autem voluntas negativè se habeat,
actum suspendendo, quando illum exercere debet,
non opus esse ut ea ex formalí motivo inducatur, ad
omissionem actus præcepti, sed satis esse, quod non
habeat tunc aliquid motivum, quo inducatur ad
positionem talis actus.

Quæres, an præcedens resolutio debeat extendi, ad
culpabilem omissionem actus exterioris. *Respondeo I.*
Certum esse, omissionem illam posse esse culpabilē,
etsi per actum voluntatis directè non sit volita, sed
tantum indirectè. Ut enim quis peccet, non audiē-
do sacrum, non opus est ut positivè velit non audire,
aut nolit audire sacrum, sed satis est quod directè
velit alicui rei intendere, qua impeditur ne sacrum
audiat.

Respondeo 2. Probabile videri, ut ejusmodi omissione
sit pec-

fit peccatum, non requiri absolute actum aliquem positivum & formalem, qui sit causa illius indirecta. *Ratio est*, quia potest aliquis, ex negligentia culpabili sacram omittere, et si non habeat actum quo velit sive directe sacram omittere, sive aliquid agere quo impeditur ab conditione sacri. Quare et si quo tempore sacro deberet interessere, aliis rebus intendat, id que per actum positivum & liberum, iste tamen actus non est causa omissionis sacri, sed tantum concomitanter se habet ad illam omissionem. Unde eo non obstante, verum est posse dari omissionem peccaminosam actus externi, sive aliquo actu, qui sit causa illius sive directa, sive indirecta.

Dices, negligentia debet esse voluntaria, ut omissione eam sequens imputetur ad peccatum, at non est voluntaria, sine actu voluntatis, qui proinde ad ipsam omissionem extenditur. *Respondeo*, ut negligentia censeatur voluntaria, quantum satis est ut omissione ex ea procedens sit moraliter mala, non opus esse ut voluntas directe eam velit, sed sufficere quod eam non avertat, quando potest, & tenetur avertere: hoc autem fieri potest, sine actu formalis, ut patet ex dictis.

RESOLUTIO IV. *Actus conjunctus cum omissione culpabili interdum est peccatum, alias non.*] EXPLICO, duobus modis potest conjungi actus aliquis cum omissione pracepti, primò ut causa, vel occasio talis omissionis, ut dum quis propter ludum, aut studium vult sacram omittere. Secundò tanquam aliquid omissionem concomitans, & non causans, ut dum quis volens propter pluviam sacram omittere, interim ludit, aut studet, ne vacet otio. Jam

Dico 1. Actum qui est causa, vel occasio omissionis pracepti, esse peccatum, et si alias malus non sit. *Ratio est*, quia actus liber, qui est causa peccati, est peccatum, cum sit contra rectam rationem, ut patet dum quis consulit actum malum; at qui actus causans omissionem culpabilem, est causa peccati, ergo est peccatum.

Confir-

Confirmatur, nam quamvis bono fine ingrediaris domum mulieris, adeoque ingressus ille sit ex se bonus, erit tamen malus, si ex eo probabile tibi imminent periculum peccandi. Ergo à fortiori actus ille est malus, qui tibi est causa omittendi præceptum, esto alias bonus sit. Quod intellige, modo per actum illum non tollatur obligatio præcepti, si enim tollitur, actus causans omissionem non est malus, ut contingit, dum quis sacram omittit, ut constitutum in extremis à peccatis absolvat.

Dices, nullum est peccatum, quod non repugnet alicui præcepto, sed actus de se bonus, qui est causa omissionis, non repugnat alicui præcepto, quia alias bonus non esset, ut supponimus; ergo actus ille non est peccatum. Respondeo actum illum repugnare præcepto audiendi sacram, non quidem per se & directè, sed tantum per accidens & indirectè. Quatenus eodem præcepto quo tenemur sacro interesse, consequenter prohibetur omnis actus qui sit causa, ne eiusmodi præceptum observetur.

Dico 2. Actum qui tantum concomitanter se habet ad omissionem malam, non esse malum, nisi aliunde talis sit. Probarur, nam cuin non influat in omissionem malam, ab ea malitiam non contrahit.

Neque dicas 1. Contrahere malitiam à circunstantia temporis, quæ mala est; hoc enim falsum est, quia et si malum sit sacram omittere, ut sacri tempore studio vaces; si tamen alia ex causa vis sacro non interesse, malum non est studio vacare, quo tempore Missa celebratur. Unde dici non potest, studere tempore sacri esse malum, propter præceptum tunc audiendi Missam: nam ex vi hujus præcepti, prohibetur tantum studium, quod causa est ne quis Missam audiat. Quando tamen aliquis decrevit, alia ex causa sacro non interesse, nulla ratio est cur ex vi præcepti audiendi Missam, ei non liceat tunc dare operam literis.

Neque dicas 2. Eum actum esse malum, qui per se impedit observationem præcepti, actum autem studendi tempore sacri, per se impedire observationem præcepti audiendi Missam; quia cum tali observatione est planè incompossibilis. Respondetur enim actum studendi, licet incompossibilem cum auditione sacri, non impedire per se quin sacram audiatur, seu non esse causam cur præceptum audiendi Missam omittatur, ac proinde non esse malum. Quia cum jam aliunde, ut supponimus, injectum sit efficax impedimentum auditioni sacri, studium supervenientis quantumvis incompossibile cum auditione sacri, non censetur causa, cur sacram non audiatur. Quemadmodum corpus opacum fenestræ clausæ ad motum, non dicitur causa-impediens, ne lumen trahatur in cubiculum, si sola fenestra ex se talem trajectiōnē sufficienter impedit.

Ex quibus collige, quando quis ex tardio aut tempore efficaciter proponit non audire sacram, & post tale propositum eligit duos actus extenos, quorum singuli sint incompossibilis cum auditione sacri, secundum ex illis actibus non esse causam omissionis; quia vel ex positione prioris efficaciter sequitur omissione. Eademque ratione intelligi potest, nequidem actum illum priorem esse causam omissionis, quia propositum antecedens, cum sit efficax, habebit suū effectum, sive actus ille sequatur, sive non. Quare in eo casu, neuter ex illis actibus malitiam contrahit ex omissione sacri, sed solum propositum, quod est illius causa.

Si dicas hinc sequi, Sacerdotem non peccare, qui breviarium in mare projicit, si ea projectio non fiat, nisi post efficax propositum non recitandi horas canonicas. Respondeo verum esse id sequi, si sensus sit, projectionem breviarii non habere tunc eam malitiam, que redundat in actum externum, eo ipso quod est causa omissionis præcepti: siquidem ea projectio proprie non est causa, quod officium non recitetur.

Aliunde-

Aliunde tamen projiciens breviarium peccat, quia ex præcepto recitandi horas canonicas tenetur præteritam voluntatem pravam efficaciter retractare: at per projectionem breviarii, fit impotens ad tales mutationes. Quemadmodum ille etiam de novo peccaret, qui post propositum efficax non audiendi sacrum, se in tali statu constitueret, ut sacrum audire non posset.

R E S O L U T I O V. In actu qui causat omissionem, est eadem specie, & numero malitia, qua est in omissione ipsa.] **P R I O R P A R S P R O B A T U R**, quia actus ille includit aut formaliter, aut interpretativè voluntatem omittendi præceptum, adeoque respicit objectum ipsius omissionis, à quo ex consequenti malitia ejusdem speciei contrahit. Confirmatur, nam causa omissionis repugnat eidem præcepto, cui repugnat ipsa omissione, ergo habet eandem specie disformitatem & malitiam.

Dices 1. Si actus predictus habet eandem specie malitiam cum omissione, sequitur cum esse peccatum omissionis, non autem commissionis, quod absurdum videtur. *Respondeo* iminētō id videri absurdum, quia cùm actus participet malitiam omissionis, ut ostensum est, mirum videri non debet, quod ut sic, dicatur peccatum omissionis, potius quam commissionis. Præsertim cùm non repugnet præcepto negativo, sed affirmativo.

Dices 2. Qui omittit sacrum, ut studeat, habet affectum inordinatum ad studium, cum hoc sit propter studium, velle relinquere Deum: at talis inordinatio valde differt, ab inordinatione omissionis sacri, cùm hæc sit contra præceptum audiendi sacrum, illa vero contra præceptum charitatis. *Respondeo 1.* hinc non colligi, actionem studendi non contrahere malitiam omissionis sacri, de quo jam est questio, sed ut summum in ea actione reperiri duplē malitiam, aliam commissionis, aliam omissionis.

Respondeo 2. Neque id bene probari, quia agimus
de

de actu studendi, qui ex se non est malus, sed tantum quatenus causa est ut sacram omittatur: ille enim ut sic non repugnat, nisi præcepto audiendi Missam, atque adeò unam solum specie malitiam contrahit. Aliás qui absolute veller omittere sacram, minus peccaret, quam ille qui veller illud omittere, propter studium: siquidem in priori casu, esset unica malitia omissionis, in posteriori vero esset duplex specie malitia, alia commissionis, alia omissionis. Neque refert, quod in omissione sacri propter studium, reperiatur quidam contemptus Dei, hæc enim inordinatio communis est omnibus peccatis, neque speciem aliquam malitiæ constituit.

Posterior pars suadetur ex dictis, cum enim actus studendi non habeat nisi malitiam omissionis, ut ostensum fuit, hinc planè consequens est, eandem numero malitiam utrique competere, ita ut unicum numero peccatum formaliter constituant. Confirmatur, nam ex communi sententia, quando quis directè vult sacram omittere, quia libet, volitio illa ut sic, non habet malitiam aliquam numero distinctam, à malitia omissionis. Ergo si quis velit sacram omittere propter studium, multo minus talis volitio habebit malitiam numero distinctam, à malitia omissionis. Sequela patet, quia magis peccatur in priori modo omissionis, quam in posteriori.

Hinc collige, quando quis sacram omisit propter studium, satis esse si in confessione dicat, se sacram omisisse; quia cum circunstantia studii non addat novam malitiam omissioni, illius declaratio non est necessaria ad integratem confessionis.

RESOLUTIO VI. Quando omissione culpabilis continet, quo tempore vitari non potest, et pro fune non imputatur ad culpam sed pro tempore quo causa omissionis liberè posita est.] EXPLICO, Titius voluntarie die Dominica inebriat se, probabiliter judicans se ea die sacram omissurum; in eo casu omissione sacri non imputatur Titio, quandiu ebrius est, et si urgeat nunc præceptū audiendi

audiendi Missam, sed pro tempore quo tali omissione causam dedit, seu quo se incibriavit. *Ratio est*, quia omissione sacri, ut imputetur ad culpam, debet esse libera pro tempore, quoad culpam imputatur; at non est libera pro tempore ebrietatis, ut notum est, ergo pro tunc ad culpam imputari nequit. Contrà verò omissione sacri est libera, quando illius causa ponitur, siquidem talis causa liberè ponitur; & quamvis consistat in actu positivo, habet ratiō malitiam ipsius omissionis, ut supra ostensum est. *Quare omissione sacri pro tunc ad culpam imputatur.*

Praeterea idem ostenditur ab incommodo, si enim omissione alicui imputaretur, pro tempore quo eam vitare nequit, sequeretur gratiam, & peccatum mortale posse simul, etiam de lege ordinaria, in eodem homine reperiri. Nam si Titius voluntariè morbum contrahiceret, prævidens ex eo sequutum, se deinceps ineptum fore ad servandum jejinium, tunc adveniente jejunii tempore, Titius peccaret mortaliter non jejunando, et si jejunare non posset: aliunde verò posset ille præcedente in tempestantiam detestari, & de ea ex animo dolere, atque adeo virtute contritionis in gratiam restitui. Titius ergo in ea hypothesi simul esset in gratia, & peccato mortali, quod de lege ordinaria fieri nequit, et si de potentia absoluta non videatur repugnare, ut diximus ubi de gratia.

Dices r. Qui sacro nondum auditio, somno se dedit, potest excitari, antequam tempus satisfaciendi præcepto de audienda Missa, elapsum sit adeoque tali præcepto satisfacere. Hinc autem sequitur, eum non peccasse contra præceptum illud, quando illius omissione causam dedit. *Confirmatur*, nam si post auditum sacrum moreretur dici profecto nequit, damnandum ob sacram omissionem; at nec damnaretur propter transgressionem alterius præcepti, cum contra nullum aliud peccaverit.

Respondeo negando id sequi, nam et si homo à somno ex-

no excitatus; propositum mutet, & Missam audiat, hinc non debet colligi, quod ante non peccaverit, quando omissioni sacri causam dedit, sed tantum peccatum illius non fuisse consummatum. Unde ad confirmationem dicendum est, cum qui post propositum illud, per contritionem minimè retractatum, auditam tamen Missam, è vivis excederet, damnandum ob sacri omissionem, non quidem ut hæc dicit me-ram privationem actus audiendi Missam, sed quatenus significat peccatum, habens malitiam omissionis sacri juxta superius dicta.

Dices 2. Effectus mali, et si in se liberi non sint, nobis imputantur ad culpam, quando earum causa est libera; ut patet in homicidio ab ebrio perpetrato, & in pollutione nocturna, procedente ex causa culpabili. Ergo similiter omissione precepti, orta à causa libera, est in se culpabilis; quamvis non sit formaliter libera. *Respondeo,* antecedens falsum esse, homicidium enim non imputatur ad culpam, quoad se, homini ebrio, sed tantum quoad causam ex qua ortum est, nimirum quantum ad ebrietatem; quam vitare potuit. Imò si ille qui se inebriavit, nullo modo prævidere potuit, homicidium ex ebrietate sequuturum, illud ei nequit ad culpam imputari, sive in se, sive insua causa spectetur. Et idem proportione servata, de pollutione nocturna sentiendum est, ut ex dicendis cap. sequenti clarius intelligetur. Hinc potest excusari Loth à peccato incestus, quia prævidere non potuit, talem effectum ex ebrietate sequuturum. *Nec* refert quod interdum, idque justè propter dictos effectus pœnæ imponantur; quia ad hoc satis est, quod dant mali in suis causis, & eatenus caveri possint, & debeant.

Dices 3. Absurdum videri, quod omissione aliquando non sit culpabilis, & tamen volitio illius sit mala: si enim non est malum omittere, quomodo malum est, velle omittere? *Respondeo* ideo hoc esse malum, quia cum omissione prohibita sit, ea est in se objectivè mala;

maña, et si libertate careat. Unde fit ut libera voluntio illius formaliter mala sit, quemadmodum velle occidere hominem peccatum est, esto postea contingat eum ab obvio occidi, adeoque talem occisionem in se non esse malam.

R E S O L U T I O V I I I . Peccatum rectè definitur ab Augustino, *Dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam.*] HANC probat S. Thomas 1. 2. quæst. 71. art. 6. quia peccatum nihil est aliud quam actus humanus malus, dicitur autem actus aliquis humanus, quia est voluntarius, sive sit elicitus à voluntate, sive imperatus; in malus vero, quia caret debita comensuratione, ad primam regulam voluntatis humanæ, quæ est lex æterna. Porro August. in allata definitione utrumque complexus est: primum quidem, quod est quasi materiale in peccato, cùm dixit, *Dictum, factum, vel concupitum.* Secundum vero, quod est quasi formale, cùm dixit, *contra legem æternam.*

Verum circa hæc nonnullæ occurruunt difficultates, quarum *Prima* sumitur ex supradictis, de peccato omissionis, quod ostendimus esse posse sine omni actu; hinc enim sequitur, non omne peccatum esse dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam; adeoque allatam peccati definitionem non esse legitimam. Respondetur ex S. Doctore ad 1. affirmationem, & negationem reduci ad idem genus, sicut in divinis genitum, & ingenitum redueatur ad relationem, ac proinde prædictam definitionem sic debere intelligi, ut peccatum sit dictum, vel non dictum, factum, vel non factum, &c.

Secunda difficultas est, quomodo in communione definitione peccati ponatur, quod sit contra legem Dei, hinc enim colligitur, quicquid peccatum est, ideo esse, quia prohibitum est, cum tamen vice versa multa sint prohibita, quia ex se sunt mala, & peccata. Respondeo, omnia peccata id habere commune, ut sint aliqua

aliqua lege prohibita, nempe aut positiva, aut naturali, immo ut sint peccata, quia tali lege prohibentur. Quando autem dicitur multa prohiberi, quia sunt ex se mala, sensum esse, multa prohiberi lege positiva, quae ex natura sua mala sunt: quale est homicidium, adulterium, &c. Id tamen non obstat, quin generaliter verum sit, omnia peccata ideo esse peccata, quia aliqua lege prohibentur; siquidem ea quae dicuntur ex se mala, ideo sunt peccata, quia legi naturali repugnant, quae vero non sunt ex se mala, ideo sunt peccata, quia legi positivae adversantur.

Dices, nonne lex naturalis vetat homicidium adulterium, actusque similes, quia ex se mali sunt? Nisi enim essent mali, eos non vetaret, ergo falsum est ejusmodi actus esse malos, quia lege naturali prohibentur. Respondeo hoc uno sensu verum esse, & alio falso. Verum est, per legem naturalem prohiberi actus illos, quia ex se objective mali sunt, falsum autem per illam eos prohiberi, quia formaliter mali sunt: non enim sunt formaliter mali, nisi ut sint contra obligationem, ex lege naturali ortam. Quid porro intelligatur per legem naturalem, ex superiori libro petendum est.

Tertia difficultas, eaque gravis, & inter recentiores valde controversa est, in quo consistat ratio formalis peccati commissionis, an in privatione rectionis debita, an vero in positiva, & reali illius dissonantia cum legi.

Respondeo, probabiliorem videri eorum sententiam qui dicunt, formale peccati commissionis non consistere in privatione, sed in ratione aliqua positiva. Ratio est, tum quia id sine dubio melius coheret cum peccati definitione, ex Augustino antea relata, & a S. Doctore probata: ea enim directe competit tantum peccato commissionis, cuius rationem non explicat, nisi per actus legi divinae positivae contrarios.

Tum quia hoc modo melius intelligitur discrimen,

men quod inter peccatum commissionis, & omissionis reperiri debet, ut patet vel ex ipsis nominibus. Cum enim peccatum omissionis formaliter constitutus, in privatione actus debiti, peccatum commissionis vice versa constitui debet, in positione actus indebiti. Alias si commissio formaliter consistit in privatione, vix erit majus discriminem inter omissionem, & commissionem, quam inter duas omissiones. Præsertim cum tunc tota commissionis entitas ad materiale spectet, & aliunde in ipsa etiam omissione ferè semper de facto, actus aliquis positivus reperiatur, ut supra diximus.

Tum quia id plane consentaneum est iis, quæ tradunt Philosophi post Aristotelem cap. de qualitate, & alias, de oppositione contrarietatis quæ reperitur inter bonum, & malum, inter justitiam, & iniquitatem: talis enim oppositio non habet locum, nisi inter extrema realia, & realiter distincta.

Quod si dicas, eas intelligi de habitu bono, & malo, hinc à fortiori colligo, idem sentiendum esse de actu bono & malo, cum habitus illi inclinens ad actus similes, imò dicantur contrarii inter se, quia tendunt ad actus contrariè oppositos.

Tum quia negari non potest, quin actus ipse malus entitativè spectatus, sit contra legem Dei; cum prohibitio directè cadat in illum, verbi causa, in reale homicidium, vel adulterium: atqui illud est formaliter malum, quod est contra legem Dei, ergo ipse actus prohibitus, entitativè spectatus, est formaliter malus, adeoque formalis illius malitia non est quid privatum, sed positivum. Confirmatur, nam quantumvis abstrahas à privatione, quæ consequitur actum malum, modo concipias tendentiam reali actus, in objectum legi dissonum, intelliges verum & formale peccatum adesse.

Tum denique, quia quādō dicitur, peccatum commissionis esse formaliter privationem rectitudinis debitæ, quāro quodnam sit subjectum proximum talis

talis privationis. An actus ipse malus, ut quidam dicunt, at hoc impossibile est, quia privatio est carentia formæ, in subiecto apto ad eam habendam; actus autem per se malus, verbi causa, odium Dei, non est capax rectitudinis, etiam per divinam potentiam; cum repugnet quod Deus possit bene, & laudabiliter odio haberet. An forte ipsa potentia seu voluntas erit subiectum dictæ privationis, ut alii arbitrantur? Verum neque hoc admitti potest, primum, quia actus ipse formaliter malus est, malitia actuali, de qua tantum hic agimus; voluntas autem non dicitur sic mala, nisi ratione actus mali: quo fit, ut malitia sit immediate in actu, & tantum mediate in voluntate. Si ergo malitia actus nihil est aliud, quam privatio, profectò sicut malitia, ita & privatio proximè actu ipsum, non voluntatem afficere debet. Secundò, quia saepe contingit hominem peccare, contra præceptum negativum, quo tempore non urget præceptum affirmativum, eliciendi aliquem actum bonum oppositum; ut si Deum odio habeat, quando non tenetur ex præcepto eum actu diligere. Potest ergo dari peccatum commissionis, quod non privet voluntatem rectitudine aliqua ipsi debita; ac proinde formalitas pravæ commissionis in ejusmodi privatione confitente nequit.

Dices r. Omnes Patres communiter nobis repugnare, cum saepissime dicant, peccatum esse privationem, & nihil. Respondeo, Patres, ut efficacius nos a peccato avertant, plerumque agere de illo, oratorio more, & magis attendere ad effectus, qui ex eo sequuntur, quam ad quidditatem illius, in rigore metaphysico spectatam. Quare quando peccatum vocant privationem, loquuntur in sensu causali, non formaliter, ut vel ex eo patet, quia saepe agunt de privatione gratiarum, & gloriarum aeternarum, in qua omnium consensu formalitas peccati non consistit. Et aliunde nullus assertur textus ex Patribus, quo constet, peccatum

catum commissionis formaliter consistere, in privatione rectitudinis debitæ inesse actui, aut potentia ut volunt adversarii. Dicunt etiam Patres peccatum esse nihil, vel quia causat varias privationes, quæ sunt nihil, vel quia moraliter facit ut homo sit nihil, seu nullius pretii, juxta illud Psalm. 72. ad nihilum redactus sum, & nescivi.

Dices 2. Si peccatum commissionis est formaliter aliquid reale & positivum, quomodo non erit Deus causa peccati, ut peccatum est? *Respondeo* ideò non esse, quia et si concurrat ad totam entitatem peccati, id facit præter intentionem, & tantum ut non desit muneri primæ causæ, quæ parata esse debet ad concurrendum cum causis secundis, juxta conditionem & exigentiam earum. Et idem respondendum est in sententia opposita, si queraram, qui fiat Deum non esse causam peccati, cùm realiter producat totam entitatem, ex qua privatio necessaria resultat. Præsertim cùm homo peccans non aliter sit causa peccati, nisi quia ponit fundamentum, ad quod necessariò sequitur malitia: quemadmodum generatim quod est causa causæ, est etiam causa causati, necessariam cum causa connexionem habentis. Plura de hoc arguento videri possunt in Suavi Concordia disputatione 3. sect.

4. num. 8.

Dices 3. In peccato commissionis duo considerari possunt, nempe aversio à Deo, & conversione ad creaturam: at formalitas talis peccati non consistit in conversione, quia hæc non efficit mala, nisi cum aversione conjuncta esset: ergo ponenda est in aversione à Deo, ac proinde in privatione. *Respondeo* negando posteriorem hanc illationem, nam et si aversio soleat concipi per modum privationis, ea tamen à parte rei est aliquid reale, sicut & ipsa conversione, eo modo quo in motu locali, non tantum accessus

accessus ad terminum ad quem, sed etiam recessus à termino à quo est aliquid reale. Et quamvis verum sit, conversionem non fore malam, si non adfert aversio à Deo, seu à lege ipsius; ex hypothesi tam quod statuta sit lex, prohibens talem actum, ipse persuam entitatem realiter repugnat legi divinae, & à Deo avertit.

Dices 4. Peccatum habituale consistit in privatione, omnium consensu, ergo & actuale. Sequela patet, quia peccatum habituale nihil est aliud, quam ipsum actuale, ut consideratur in facto esse, sicut vice versa peccatum actuale est ipsum habituale in fieri, at fieri privationis non potest non esse privatio, ut patet exemplo obscuritatis, cuius fieri est observatio, ut ita loquar. *Respondeo* negando sequelam, & ad probacionem illius, quicquid sit de majori, negamus minorum; licet enim concipiamus privationem in fieri, & in facto esse, tamen à parte rei fieri privationis non est, privatio, sed aliquid positivum, ut in exemplo tenebrarum, earum fieri est recessus solis. Ita ergo et si peccatum habituale consistat in privatione, illius fieri poterit esse actus realis, à lege divina positive dissonans.

Nota, cùm sàpè in aliis partibus Theologiae mentio incidat de peccato, si forte contigit nos in præcedentibus opusculis, de eo obiter agendo nominasse privationem, id debere intelligi vel in sensu explicato, vel juxta communiorum sententiam quam disputationis causa supponebamus, neglecta interim accusationi illius disquisitione quæ ad istam partem, quam modo versamus, propriè spectabat. Porro quæ sit sententia S. Thomæ de difficultate proposita, ex sequenti resolutione sufficienter intelligetur.